

Vier jaar in de witte was?

Lot Siebe over diversiteit in
de opleiding Docent Dans.

Interview door Hester van Hasselt

**Germaine Acogny's
verblijf als Artist In
Residence maakt deel uit
van een veranderingsproces
binnen de opleiding Docent
Dans, dat vijf jaar geleden
in gang werd gezet. Kun je
daar iets over vertellen?**

Met de komst van Jopie de Groot als artistiek leider van Docent Dans is diversiteit een belangrijk aandachtspunt in onze opleiding geworden.

In sommige immigrantengemeenschappen zeggen ze als iemand een kunstopleiding gaat doen: 'Je gaat vier jaar in de witte was.' Ook voor onze opleiding is dat van toepassing: De meeste denkkaders zijn Westers-traditioneel, de docenten zijn stuk voor stuk gevormd in een westerse traditie. Dat hebben we beetje bij beetje proberen om te buigen door een ander aannamebeleid; samenwerking met middelbare scholen in Amsterdam Zuidoost en Nieuw-West, het aantrekken van nieuwe gastdocenten met diverse achtergronden én de Artist In Residence Nita Liem en Germaine Acogny.

Waarom koos je deze twee vrouwen?

Nita Liem van *Don't Hit Mama* was onze eerste Artist In Resi-

dence. Nita werd uitgenodigd vanwege haar bijzondere manier van werken. Een stadstour met studenten bijvoorbeeld leidde naar plekken die er in háár artistieke context toe doen, plekken uit de urban dance cultuur. Via Nita Liem kwamen we bij Germaine Acogny terecht. In vier korte periodes heeft zij afgelopen jaar les gegeven aan studenten én docenten van de opleiding. Studenten vroegen zich wel af waarom nu Afrikaanse dans en niet bijvoorbeeld Indonesische. Maar bij Germaine Acogny gaat het juist niet om puur Afrikaanse dans. Haar dans is een mengeling van Afrikaanse en Westerse danstradities; in haar school ontmoeten dansers van over de hele wereld elkaar. Zij wil de denkkaders oprekken, in ontmoeting met een ander het bewustzijn van wie jezelf bent wakker schudden.

Ik begreep dat hierover een interessante discussie op gang kwam in Nita Liems periode als AIR.

Nita Liem nodigde tijdens haar residency twee theoretici uit: danshistorica Sally Sommers en docent Funmi Adewole. Zij hebben ons denken over de betekenis van sociale of informele dansculturen sterk beïnvloed. Sommers nodigde ons heel

expliciet uit om de Nederlandse realiteit te spiegelen aan de Amerikaanse. Volgens haar zijn de Verenigde Staten al van meet af aan een land van immigranten en men denkt in termen van immigratie, migratie en veranderende stijlen en dat zie je terug in de danscultuur. Nederland daarentegen is volgens haar nog steeds betrekkelijk mono-cultureel georiënteerd. Voor onze opleiding stelt zich de vraag hoe we nieuwe invloeden kunnen integreren. Interculturaliteit en diversiteit: Het zijn natuurlijk allemaal afschuwelijke termen, want waar heb je het eigenlijk over? Volgens mij gaat het erom dat je je bewust bent dat onze Westerse identiteit net zo goed een culturele identiteit is en niet de norm voor de hele wereld. Dat wat jij als jezelf ziet is als het ware een opgeplakte structuur die je accepteert, reproduceert en waardeert.

Dus je zegt dat we dat hetgeen voor vanzelfsprekend nemen opnieuw moeten bekijken?

Volgens de Nigeriaanse Funmi Adewole, die in London woont en werkt, gaat het erom dat je jezelf de vraag stelt: 'Waarom is dit anders dan ik of waarom is dit relevant voor mij?' Het begint met te vragen 'Wie ben ik, wat defi-

nieert mijn kunst en wat is mijn cultuur?' Adewole zegt dat wij denken dat wij op de academie geen cultuur hebben, dat hebben alleen de anderen, de mensen van de clubs of de Surinamers op het eind van de straat. Wij zijn niet 'exotisch' of 'etnisch'. Maar, aldus Adewole, wij hebben eigenlijk een hele sterke cultuur en geschiedenis. Je moet je eigen geschiedenis begrijpen om je tot de ander te kunnen verhouden. Je moet de overeenkomsten en verschillen begrijpen, pas dan kun je echt een punt van overeenstemming bereiken.

Hoe reageerden de studenten op de AIRs?

In de video *Move in a Modern World* over het Artist In Residence-project van Nita Liem zie je hoe groot de weerstand bij sommige studenten is. Ze zeggen niet als proefkonijn te willen fungeren. Ze willen best meedoen, maar dan wel met de zekerheid dat het iets op zal leveren. Studenten komen vaak binnen met een zeer uitgesproken idee over dans, over esthetiek, en over wat ze hier willen leren. Als je aan het reguliere programma begint te morrelen, wordt dat als bedreigend ervaren. Het zijn enorm gedreven studenten, en dat willen we zo houden. Maar de opleiding is geen fabriek met genormeerde, kant en klare producten. Studenten realiseren zich niet dat een opleiding zelf ook constant in beweging is. Sally Sommers vertelde dat zij, als iemand die 35 jaar lang in allerlei instituten heeft gewerkt, zelden heeft meegemaakt dat die instituties voortdurend een zelfde koers aanhielden. Als student ben je daarom nooit in een stabiele situatie.

Studenten zijn bang hun techniek te verliezen en dat kwam hier ter sprake. Het normale lesprogramma wordt stilgelegd en volgens de studenten vervangen door 'een beetje springen'. Je ziet dat ze een karikatuur maken van datgene wat hun vreemd is. Pas op het einde van een blok beseffen ze dat ze ook technisch enorm veel geleerd hebben.

Kun je uitleggen Acogny's methode zo uniek maakt?

De methode van Germaine kenmerkt zich door een ritmisch gebruik van de ruggengraat, dit is uniek, het komt niet voor in andere bewegingsvormen, zelfs niet in de *martial arts*. Vaak wordt de ruggengraat als een statische kolom gezien. Op het moment dat je daar beweging in brengt heeft dat een ingrijpend effect op het hele lichaam, het werkt in op je organen, je lichaamsbewustzijn verandert rigoureuus.

Daarnaast wordt er in bijna alle lessen collectief gewerkt. Dat zijn onze studenten niet gewend: vrijwel alle danslessen zijn individuele processen waarin het excelleren van het individu uiteindelijk het belangrijkste is. Doordat je met de spiegel werkt leg je de focus sterk op de vorm, de buitenkant, het ideaalbeeld van jezelf. Bij Germaine gaan de gordijnen voor de spiegels dicht. Je begint de les als groep, in een cirkel of door samen door de studio te lopen. Het idee is dat je in de collectiviteit jezelf kunt overstijgen, je eigen grenzen kunt verleggen. Dat je aangevuurd door de energie van de groep het beste van jezelf naar voren haalt. Collectiviteit is dus een andere manier om persoonlijk te excelleren. Germaine is fantastisch; in de laatste les, tijdens een improvisatie met de muzikanten, nodigde zij de studenten uit een voor een uit de groep naar voren te stappen. Je ziet die studenten zichzelf overstijgen; de energie van zo'n dansende groep is zo opzweepend. Zij hebben goed getrainde lichamen en een enorme potentie, die in zo'n situatie ineens naar buiten komt. Sommigen bleven in die explosiviteit heel subtiel en fijnzinnig.

Dus de studenten zijn van mening veranderd?

Uiteindelijk waren de studenten unaniem laaiend enthousiast. Zij hebben ongekende vrijheid ervaren en zijn over fysieke en mentale grenzen heen gegaan. Ze moesten door iets aan te gaan wat hen vreemd is zichzelf bevechten en overwinnen. In wat ze gewend zijn te doen denken ze zichzelf te kennen. Nu ontdekten ze dat ze veel meer kunnen dan ze dachten. Dat is een enorme

winst, dat is natuurlijk wat je als opleiding wilt bewerkstelligen.' Funmin Adewole zei terecht: 'Waarom denken jullie dat je de traditie moet opgeven om te kunnen experimenteren? Je zou voor beide plaats moeten maken in je leven. Je bent gegrond en je leert iets nieuws!'

Ik begreep dat Acogny ook heeft lesgegeven op een middelbare school in Amsterdam Zuidoost.

Patrick Acogny, de zoon van Germaine, gaf twee workshops aan leerlingen van De Open Schoolgemeenschap Bijlmer. We werken sinds vier jaar samen met de school. Onze derdejaarsstudenten geven er lessen aan 14-, 15- en 16-jarigen. Van te voren zien onze studenten daar altijd enorm tegen op. Nu gaf Patrick Acogny de aftrap in een ontzettend gehorige gymzaal met 55 scholieren. Hij kwam daar binnen als een grote zwarte man uit Afrika, en dat maakte indruk. Patrick werkte met elementen uit de sociale danstradities. Hij zette bijvoorbeeld de meisjes als groep tegenover de jongens en nodigde ze vervolgens uit om voor elkaar te dansen. Hij wist natuurlijk wat een enorme solidariteit er dan tussen die meisjes ontstaat, er werd voor elkaar geklapt en gelachen. Patrick bespeelt de groep en weet uiteindelijk ook het individu naar voren te halen. Je mag volgens hem namelijk niet verdwijnen in de groep! Een jongen die in het begin heel schut-terig was, kreeg hij uiteindelijk toch aan het dansen, tot groot enthousiasme van iedereen. Kijken naar collectiviteit en individualiteit, naar mannelijkheid en vrouwelijkheid, je merkt dan dat de studenten eigenlijk helemaal niet beseffen dat een les ook daarover gaat. Patrick sprak na afloop met hen over 'the gaze', de manier waarop je naar de ander kijkt. Dat je je bewust moet zijn wat het betekent als jij daar bijvoorbeeld als blonde meid voor die groep komt staan, dat de kinderen net zo goed met een bepaalde blik naar jou kijken. Patrick's uitspraak 'I am more European than you are' sloeg in als een bom. Hij is opgegroeid in Afrika, maar woonde en werkte

25 jaar in Europa; hij zat in Brussel en Parijs, promoveerde onlangs in Engeland en heeft ook nog een tijd in Duitsland gezeten. Plotseling realiseerden de studenten zich hoezeer ze hem de hele tijd uitsluitend als *Afrikaan* zagen.

In hoeverre waren de docenten van de opleiding bij dit hele project betrokken?

Investeren in de docenten aan de opleiding is wezenlijk voor veranderingsprocessen in de afdeling. Telkens als Germaine hier was hebben alle docenten en de hogerejaarsstudenten samen met haar gewerkt. Eigenlijk vond ik dit het bijzonderste van de hele AIR-periode: studenten en docenten samen in één les, de docent klassiek naast de docent modern en allemaal doen ze iets dat voor hen vreemd is. Germaine heeft een enorm charisma en ze is in staat heel verschillende mensen te bereiken en te inspireren. Ze gaat respectvol om met ieders dansachtergrond en fysieke vermogens en tegelijkertijd is ze zeer veeleisend. Iedereen staat daar dan te ploeteren, iedereen voelt zich even onhandig en belachelijk, maar ondertussen gaan ze er wel allemaal honderd procent voor! Daar gebeurt in mijn ogen het meest wezenlijke: iedereen vond plezier in iets dat vreemd was en dat samen met mensen die je vreemd zijn. Docenten en studenten hebben in die lessen samen iets meegemaakt en ze kijken elkaar na afloop anders in de ogen. Iedereen voelt dat.

Was er veel weerstand onder de docenten?

De belangrijkste vraag voor studenten en docenten bleek hoe traditie en vernieuwing zich tot elkaar verhouden. Je kunt het idee krijgen dat de eigen traditie niet meer op waarde wordt geschat. De uitdaging zit in de vraag in hoeverre je in staat bent om je open te stellen, om op een bijna speelse manier om te gaan met het nieuwe dat op je afkomt. We willen niet dat de docenten de traditie achter zich laten – training in Westerse technieken is net zo belangrijk en waardevol – je moet alleen wel inzien dat de

waarden en normen die daaraan ten grondslag liggen, niet *shock-proof* zijn, op het moment dat je met het andere een verbinding aangaat.

De meeste docenten hebben intensief deelgenomen aan het programma met Germaine Acogny. De vraag die zij zichzelf nu stellen is: 'Hoe verbind ik deze nieuwe informatie met mijn praktijk?'. Voor een modern geschoolde docent is dat makkelijker, maar voor de docenten die echt een stijl geven, jazz of klassiek, waarvoor hele duidelijke didactische methodes ontwikkeld zijn, is dit bijna een onoplosbaar vraagstuk. De structuur van een les klassiek ballet staat zo vast, dat zodra je daarin veranderingen aanbrengt je eigenlijk niet meer kan spreken van klassiek. De vragen die hieruit volgen zijn: 'Moeten docenten een bepaalde stijl doceren of vanuit hun expertise in een bepaalde stijl dansles geven?' 'Wat is het alternatief voor het denken en onderwijzen in genres?' 'Wil je je staande houden in de professionele wereld dan moet je in staat zijn jezelf te relativiseren en je culturele en artistieke identiteit ter discussie te stellen. Collectiviteit en flexibiliteit zijn de uitdagingen van de toekomst. Ook in het onderwijs. Dat is het punt waar wij nu staan.'